

זוטרא בריה דרב נחמן בטלאי על גבי טלאי, ולא אמרן אלא בפנתא אבל בגילדא
 לית לן בה. ובפנתא לא אמרן אלא באורחא אבל בביתא לית לן בה. ולא אמרן
 אלא בימות החמה אבל בימות הגשמים לית לן בה. ואל יצא יחידי בלילה משום
 בפנתא. אפילו נלע"ז
 טע"ג הרגל: גילדא.
 עקב שקורין סול"ה:
 בימות הגשמים.
 הטיט מכסו: משום חשדא. טל זנות:

עין איה

העודה שנמצאת ג"כ בדרישת היופי, בהתפתחות של ההכרה עד כמה החובה מוטלת להיות מרגיש את עומק הצער והעונג של זולתו, ולהשתדל בהוספת עונג ושמחה לחבירו, ולהתרחק מכל דבר הגורם איזה צער וקוצר נפש, אפילו באורח רחוק.

והנה שלשה סוגים כוללים ישנם באופני הנהגת רגש הנימוס, שיש להבחין הצד שאינו מורגש לזולתו ובזה יהי ראוי לקבץ בו צד של מיעוט הקפדה, כדי להקנות לעצמו ע"י הקפדת היופי החיצוני הרגש של אהבת זולתו, והכניסה בתוך חוכו של רגשות נפשו. והם: א, מצד טבע הענין שאינו נוגע לזולתו ולא ימצא עסק בהרגשה זו להתנעם בה או להיות (צעור) [מצטער] ממנה אפילו רק באיזה רושם של קוצר רוח. ב, מצד המקום שלא יגיע לזולתו שמה הרושם מפני המרחק וכיו"ב. הג, מצד הזמן והמקרים הסמוכים לו. ובגידון זה של הקפידא הקטנה ודקדוקיה, רושם מצב הענין כהבדל שבין פנתא לגילדא, שבגילדא מצד הענין מחייב שאין לזולתו צד הקפד בה. ובהבדל שבין ביתא לאורחא הוא מצד מצב המקום, ומקרב הדבר לאותו החלק של ההתבוננות מצד מצב המקום איפה ראוי להגדיל הקפידא ולהקטינה. וההבדל שבין ימות החמה וימות הגשמים ילמד על מצב הזמן, שבכל אלה ראוי להסתכל בהמוני המונים מקרים הדומים להם, לשום מגמת פני היופי ורגשו, יותר על הצד הטוב שיש בזה מצד ההפלגה של אהבת החסד והטוב לזולתו, ממה שיש בזה מצד הפנקת רגשי עצמו ועידונם, עם שגם מזה תמצאנה תולדות של טובה, אבל הרושם העליון שכולל כל התורה כולה², שהוא אהבת רעים ראוי שיעלה על גביו.

נד. ואל יצא יחידי בלילה משום חשדא, ול"א אלא דלא קבע לי' עידנא אבל קבע לי' עידנא אמרי לעדני קאזיל. הוא כלל גדול בדרכי ההנהגה הישרה הראויה לאדם המעלה. כי כל הנהגה שיש

לדעת האמת והכבוד האמיתי, עד שיקח חלק רשום בשלימותו האמיתית, שהיא הדעת את ד' וההתענגות על טובו ותפארתו. ע"כ רחב"א נפיק, כדי להורות שעכ"פ ראוי להרשים ג"כ בנפש רושם הבלתי-קפידא ושחרור השיעבוד ביחש אל נועם חמדת היופי. ולעומת זה לא יצא באופן העושה את הרגש הנחמד הזה באופן כולט יותר מראי, כדי שלא לטשטשו מעקרו ויבא למדה זו שלא ימצא בו כח להשתמש כערכו באופן הראוי. ע"כ ימנע מטלאי ע"ג טלאי, כי כוחות הנפש מתפעלים מהפעולות והלבושים, ע"כ ב' הרשמים המה סימנים ומדריכים לשביל הממוצע.

נג. ול"א אלא בפנתא אבל בגילדא ל"ל בה, ול"א אלא באורחא אבל בביתא ל"ל בה, ול"א אלא בימות החמה אבל בימות הגשמים ל"ל בה. ראוי שיקנה האדם, עם חלק ההקפדה על רגש היופי שהוא מתנהג בו בחיצוניותו, ג"כ הרגש שלא בשביל הקפדת הרגש למצא רק קורת רוח לעצמו מיוסד הרגש הזה, כי ברוב החיצוניות ירגיש בו זולתו יותר מהאדם עצמו, אלא שראוי להשתמש ג"כ בזאת הקפידא עם הגבלותיה לרומם את הנפש למעלה אהבת רעים במעלתה העליונה, של מאי "רעלך סני לחברך לא תעביד"¹, וביתרון של דיוק הראוי לנפש עדינה וישרה. כי ישים תכלית התהדרותו, למנע מתכירו אותו רגש הבלתי נעים המתעורר לרגלי מחזה בלתי נאה, ומכש"כ כעור. ויכוין עם זה להיות גורם לאותה קורת רוח שבאה מראיון של יופי וסידור. ועי"ז יביא לו ההרגל של הקפדת היופי הטבת המדות במדה מרובה, וראוי לפ"ז להרשים בזה כמה שיראה בפועל, שכ"ו שזה הרגש אינו עובר לזולתו הוא מקטין ההקפדה. ע"כ בגילדא שאין רואה, אע"פ שכעצמו הוא מרגיש ג"כ קצת אסטניסות מהמראה המכוער של טלאי ע"ג טלאי, וכן בביתא ובימות הגשמים, מ"מ יפה לקבל אותו הרושם לפעמים, כדי להטביע בעצמו הרגש של

נג. 1. שבת לא, א. ועיין עין איה, שם, ב קמב, ח"א, עמ' 143-144. 2. שבת שם. ירושלמי, נדרים פ"ט, ה"ד.

דלא קבע ליה עדנא. חשדא. ולא אמרן אלא דלא קבע ליה עדנא אבל קבע ליה עדנא (אמריו) [מידע שלא קבע לו רבו ידוע] לערניה קאזיל. ואל יספר עם אשה בשוק. אמר רב חסדא אפילו הוא קביעות ללמדו גלילה:

עין איה

נה. ואל יספר עם אשה בשוק. א"ר חסדא, ואפ"י היא אשתו. הצניעות הנימוסית שהיא מחזקת את יסוד העולם נגד הפרעות שיכולה הפריצות הטבעית לחולל במצב המוסרי הכללי והפרטי, היא צריכה שמירה רבה שלא תתמעט מתכונתה וערכה בלב בני"א מפאת הרושם של הרגילות. ע"כ ראוי שיהי' נשמר אופן הקירוב בין המינים עם רגש של בושח סמוך לו, שהוא מבליט את תכונת הצניעות שהוא ראש לכל מעגל טוב ומבוא להשלמת האדם ולקרבתו אל דרכי השם ית' וקדושתו. ע"כ באשר מעמד הבושה נערך תמיד לפי סדרי הכבוד והקפידא המתחילים במעמד הרם אצל שלמי בני"א החכמים ואנשי השם, וע"פ ההדרגה נשאר עכ"פ גם בפחותי מעלה כשיעור הראוי לקיומו של עולם. למשל, הסלסול ודרכי הכבוד שנוהגים אנשי מעלה בעצמם בלבושיהן ובמנהגיהם, גודמים עכ"פ להבליט שגם שאר ההמון, אם כי ירגיש שלא לו הצדקה להשתמש בדרך כבוד מנומס ומהודר כזה, מ"מ פועל הדבר שעכ"פ לא ימהר כ"כ להיות כזה דרכיו עד קצה האחרון, ויהי' בו עכ"פ איזה רגש של כבוד אנושי שלא להתנהג ככהמה בארחות חייו. אמנם בנפול צד הסלסול ומדת הבושה הראוי' לשלמי המעלה, תרד בידידתה מדרגה אחר מדרגה עד שיתרוקן מלב ההמון כל רגש כבוד אנושי, ואז נכוננו כל תוצאות רעות לצאת בזנף, כשלא ידע עול גם בשת"ל. ע"כ ת"ח ראוי להיות מתיחס אל הבושה במדה זו שלא יספר עם אשה בשוק ואפילו היא אשתו. ע"כ רב חסדא דמיירי בת"ח, לא נקט הטעם השנוי לקמן בברייתא "לפי שאין הכל בקיאין בקרובותיו", שזה מתיחס אל צד החשד שיש כזה, ונוהג בכל אדם כאיזה אופן. אמנם מצד עצמותן של דברים שהוא נאות לת"ח, הדבר מוגדר בעצמו מצד הפעולה הרשמית שמוכרחת לצאת ע"י ויתור מוסרי של רגש הבושה והצניעות מצד ראשי העם, החייבים לבנות בנינו של המוסר וארחות הישר בעולם.

בה כיעור מצד מראה החיצוני, אז אם הוא מתיחד בה חוץ למנהגו של עולם, תהי' פועלת רושם לגנאי על משפטו מאת בני אדם. אמנם זה אינו נמשך רק אם זאת ההנהגה הנראית זרה לא באה לו מהכרח מהלך עסקנותו בשלימותו המיוחדת לו. אבל אם מהלך עסקי חכמתו ושלמותו יביא(ו)הו לצאת לפעמים משורת המנהג גם אל מעשה כזה שאינו כפי הרגיל וגם יש לדורשו לגנאי, מ"מ "החכמה תעז לחכס"¹, ועסקו בלב שלם בשלימות האמיתית יסיר ממנו כל דופי גם מעיני בני"א, כי יכירו (כי) באשר [כין הפליא ד' חסיד ל²]. וכשם שהוא משונה מרוב בני"א בתעופת שכלו ועומק טהרת לבבו והמון רגשותיו הנשאים, כן הוא לפעמים משתנה מהם בהנהגה חיצונית שנראית לפי המובן הפשוט להם כזרה. והבחינה היא מאותה ההנהגה המתרשמת ביציאת יחידי בלילה, משום חשדא. וההיתר הנאמר אם מתהלך בתומו לרגלי חכמתו וקביעת עידני, דאמרי לעידני קאזיל ולא יגורו רע³. והמשכיל ידע להוציא תולדות הכלל הפרטי הזה לכל ענפי ההנהגות המזדמנות במהלך החיים, של אנשים נעלים מרוב בני"א בתכונותיהם ורוממות נפשם, כי יגבה לבם בדרכי ד⁴. והדברים נאותים, בין בהנהגה מעשית בין בדרישת חכמה ומהלך רעיונות וציור מושגים נשגבים בדיעות המתחסות ופועלות על הנהגתו של האדם במעשיו, שבעת שסביבותיו ישת חושך⁵ ובני דורו לא יוכלו לעמוד על סוף דעתו, נאמר⁶ "דבש וחלב תחת לשונך". ולא יצא יחידי בדרכים שאין בני הדור רגילים בהם, כי לא ישכילו איך על ידם נפשו מתקרבת אל יסוד השלימות, לאהבת ד' ויראתו ורוממות העבודה השלמה. וכ"ז יצדק בהיות איזה רעיון נשגב כבן רשף⁷ מקרי כו. אבל אם הוא קבוע בעניניו, ומודרך בדרך תמים ע"פ מושגיו הרמים, לא יוכל איש לכזב שלימותו ומימר אמרי לעידני קאזיל, וסוף תצמח ג"כ התועלת הראויה מדרכי שכלו הגדולים מהרגיל.

נד. 1. קהלת ז, יט. 2. עפ"י תהילים ד, ד. 3. עפ"י שם ה, ה. 4. עפ"י דברי הימים ב, יז, ו. 5. עפ"י שמואל ב, כב, יב. 6. שיר השירים ד, יא. 7. עפ"י איוב ה, ז. נה. 1. עפ"י צפניה ג, ה.